

Kedves Környékbéliek!

Csendes megemlékezéseink múltával ismét a dolgos köznapok süreijébe érkezünk. Mivel a szép őszi csupán megkönnyeztet a mindenszenteki csöndességben, hiszen alig permetezte meg a szerdai eső a száraz határt, minden folytatódhat ott, ahol abbamaradt, kedden. A talókrumpli szedésénél, a répaásásnál, a kukoricaszár kivevésénél, az épületek falainak cserepezésénél. Minden olyan munkánál, amelyet a száraz őszt még november elején is engedélyez.

Habár, ilyenkor, a reménykeltő reménytelen vetések végeztével a számvetések idejének kéne következnie, az esőért való fohászokodás helyett, oldalunk is előre tekint, s mint már említettük: át-átlépjük a forrásküti határt s tartunk Röske irányába. Tegnap épp a mórakalmi tanyafőltárók irodájába jutottunk, és éppen a száraz, a „hamar süllős homok”, a Homokhátság ügyében. Mint ismeretes, a Homokháti Kistérség a Dél-alföldi régió déli részén, Csongrád és Bács-Kiskun megyében, Szeged környékén, a jugoszláv-magyar határ mentén lelhető. Miután a valamikori mórakalmi köiskola falai közt, a nevezett kistérségi iroda térképen egyeztetettük a „homokháti nagy közös határt”, örömmel tapasztalhattuk, hogy a szomszéd térségbéliek igencsak jó úton haladnak.

A legjobban – mondhatnák a kedves környékbéliek, hiszen földutakon járva, dülök, tanyák közé érkezve voltak kíváncsiak az ott élők életére. (Gazdálkodásra, piacolásra, eljárásaira például.) Amit láttak, hallottak, s ami kérdésre választ kaptak, abból formálták számokká a bejárt tanyai világot. Már jócskán a végén járnak az összegzésnek, a következtetések levonásának. A számok révén válik majd teljesen világossá másoknak is: e tájon, sokunk, semmi haszonnal dolgozik nagyon sokat. Fogadják munkájukat kellő tisztelettel s nagy-nagy szeretettel:

Majors Tibor

A Homokháti Kistérségről

Munkatársunktól

A Homokháti Kistérség Fejlesztési Ügynöksége a mórakalmi köiskolában munkálkodik. Irodavezető menedzserként Fodor Csabát, ügyvezetőként Matula Anikót, projektmenedzserként Bárkányi Timeát és Gulyás Pétert jegyzi kiadványuk, amelyben vázlatosan áttekintését adják munkájuknak. Ebből idézzük most rövid megfogalmazását annak: mi fán is terem a kistérség?

„A Homokháti Kistérség homogén, összetartozó táj. Nevét a Duna-Tisza-koze mindenhol uralkodó, a tájat és a gazdálkodást és meghatározó talajtípusáról, a homokról kapta. A térség településeit összekapcsolják a táji adottságok, a történelmi múlt és jelenlegi helyzetük hasonlósága is. Egyetlen város van közöttük: Mórakalm, amely városi funkcióinál, fekvésénél fogva a térség központja. A legtöbb településnek közös a gyökere:

a közeli városok egykor kiterjedt tanyavilágából szerveződtek tanyaközpontokká, majd községekké. Benépesedésük zömében a szegényparasztok által történt. Önálló településsé, egyetlen kivétellel, az 1950. évi közigazgatási átszervezés nyomán lettek. Tanyavilágukat azonban máig is őrzi, az ma is a térség egyik legmeghatározóbb sajátossága. A 15 településen ma közel 45 ezer ember él, közülük szinte minden második a tanyákon. Az utóbbi években újra vonzóvá vált a tanyai életforma, egyre többen telepednek meg az erdős, homokos pusztákon. A tanyák és települések népének zöme a múlt századi benépesedéstől napjainkig hagyományosan mezőgazdaságból élő paraszti társadalom. Kulturális hagyományai is ezt az életformát őrzi. A földdel ma is minden térségi lakos valamilyen szinten kapcsolatban áll. Mindez mutatja a mezőgazdaság erős hagyományait, és alapja lehet a megújításnak is.”

A Homokháti Kistérség számokban

Települések száma	15 db
Összes terület	876 km ²
Települések külterülete	850 km ²
Települések belterülete	26 km ²
Erdőterület	186 km ²
Összes lakónépesség	43425 fő
Tanyai lakosság	18605 (42,8 %)
Aktív korú népesség aránya	62%
Népsűrűség	49,6 fő/km ²
Termőterület átlagos aranykorona értéke	10,53 AK/ha
Ezer főre jutó őstermelők száma	223 fő
Új típusú, termékpályás szövetkezetek száma	10 db
Ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma	53 db
Egy lakosra jutó SZJA	21329 Ft/fő
Civil szervezetek száma	143 db
Középiszólak száma	2 db
Önkormányzati kezelésű utak hossza	2198 km
Vasúttalomással rendelkező települések száma	4 db
Szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya	8%
Telefonnal ellátott lakások aránya	43%
Gázhálózatba bekapcsolt lakások aránya	54%
Közüzemi vízhálózatba bekapcsoltak aránya	68%

Tanyafőlmérők járták a dülöket Számadás előtt - Mórakalmmon

A jó homok termette krumpli. A kistérség aránya? (Fotó: Gyenes Kálmán)

S z á - mok, ha elindulnak, nagy galibát okozhatnak. Ismerjük a korábbi évtizedek szocialista számaikat, amelyek, mint mára végérvényesen bebizonyosodott, mindegyre jők voltak, csak a valóság hű tükrét nem mutathatták. Számítlan még a példák, hogy a számítógépekbe táplált számok, adatok, ha hamisak, hiába minden hamiskodás, cicomázás.

nyák embereinek. Mórakalm környékéről ezekre a kérdésekre tisztességes válasz érkezett. Még értékelnek, de már lényegében megtudták, amire kíváncsiak voltak. Ásotthalmon 121, Rúzsán 50, Pusztamérgesen 12. Öttömösön 10 hat évesnél fiatalabb gyerek él tanyán. Ugyanitt hatvan év fölöttinek 324, 218, 61, 35 személyi számoltak. A legnépesebb korosztálynak a negyven-hatvan közöttiek találtak, számuk az általunk találmomra kiválasztott négy községben összesen 701. Ásotthalmon, Pusztamérgesen, Rúzsán és Öttömösön 2582 megkérdezett személy vallotta magát tanyainak.

És, mi történik akkor, ha a számok igazak, és tényleg azt tükrözik, ami a való? Nem más, mint a mórakalmi tanyafőlmérők esetében, akiknek munkája nyomán, merthogy mindenhol be-kukkantottak, kiderül az igazság, feketén, fehérén... Történt, ugyanis, hogy megközelítően száz kérdést tettek föl a kistérségi fejlesztési iroda kérdezői a ta-

nyák embereinek. Mórakalm környékéről ezekre a kérdésekre tisztességes válasz érkezett. Még értékelnek, de már lényegében megtudták, amire kíváncsiak voltak. Ásotthalmon 121, Rúzsán 50, Pusztamérgesen 12. Öttömösön 10 hat évesnél fiatalabb gyerek él tanyán. Ugyanitt hatvan év fölöttinek 324, 218, 61, 35 személyi számoltak. A legnépesebb korosztálynak a negyven-hatvan közöttiek találtak, számuk az általunk találmomra kiválasztott négy községben összesen 701. Ásotthalmon, Pusztamérgesen, Rúzsán és Öttömösön 2582 megkérdezett személy vallotta magát tanyainak.

A kistérség tizenöt településén 11470 tanyai él. Százalékban mérve a születettéktől a hat-évesekig hét százaléka sorolható ide. A Tíz százalék a hét és tizen-négy évesek korosztálya, 17 százalék ebből a 15-29 éves generáció, kevesebb ennél, csupán 14 százalék a harmincasok aránya, míg a zöme tanyai – 28 és 24 százalék – negyven évesnél

őregebbnek mondja magát. A hatvan év felettieknek ez a 24 százalék 2798 embert jelent. Mielőtt még elennék az elemzők kenyerét, és elcsodálkoznánk azon, hogy mennyire elnyúlhatatlan a tanyai ember, örömmel állapíthatjuk meg, amit a kistérségi iroda dolgozói is igazoltak: volna miért kinyitni az állam nagy buk-száját.

A magyar tanya élni kíván! Mit kívánnának ennek okán életőik? Például mi is a térségfejlesztés stratégiája? (Hogy a hivatalos politikai nyelvezet megfogalmazásával éljünk.) Főként „a mezőgazdaság népesség eltartó képességének erősítését, gazdasági szerepének megőrzését”, aztán „a környezettudatos, fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés, természeti és települési környezet minőségének fejlesztését”, valamint „a humán értékek védelmét” tartják elsődlegesnek a homokhátsági projekt kidolgozói. Ehhez, persze, programot is ajánlanak,

alprogramokkal, intézkedési csomagokkal. Hogy ebből ki mit olvas ki magának, az lehet akár magány-ügy is, hiszen, ahány ház, annyi értelmezés. A lényeg, hogy igencsak rá kéne kapcsolódnunk az európai vonalakra, ha még látni nem is látjuk, de hallani már mindenképp halljuk, hogyan is működik a nyugati világ. Vállalkozás, piac, birtoknagyság, környezetkímélés, tájékozási csatornák stb. mind, mind olyan kifejezések, amelyek már itt vannak az udvarunkban, tetőnkön, mint a szomszéd tehene, ha a más istállójába téved. Mint ismeretes, ha a szegény jószág oda is megy a többihez, semmiképp sem mondhatjuk: ez így van rendjén!

A nyugati világot, ha sajnós, ha nem: mindnyájunknak meg kell tanulnunk. És, hogy ez mennyire megy könnyen – sajnós – nemcsak rajtunk múlik!

A kistelekeieknek mondom, a szomszéd kistérségben, (Mórakalmmon), ebbe belevágtak.

Majors Tibor

Balástyai egészségét

Munkatársunktól

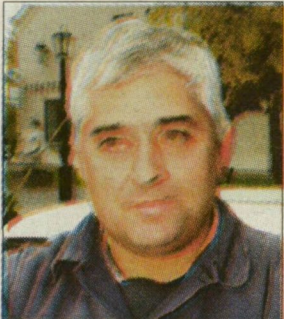
Egészségüket szerveznek november 6-tól 10-ig Balástyán. Hétfőn 8.30-kor a polgármesteri hivatalban kezdődő ünnepi megnyitó után egész várják az érdeklődőket különféle szűrőseken, bemutatókon és programokon. A művelődési ház udvarán tüdőszűrést, az ifjúsági klubban bioptronlímpás gyógykezelést és étrendi szaktanácsadást tartanak. A fogorvosi rendelőben ingyen eltávolítják a fogkövet, az általános iskolában pedig zenés tornán vehetnek részt a lányok és asszonyok. Kedden vértnyomást és vércukorszintet mérnek, de hasi ultrahangos-vizsgálatot is végeznek. Az ifjúsági klubban pedig megtudhatjuk, hogyan őrizhetjük meg egészségünket. Szerdán urológiai rákszűrésre, csontsűrűség vizsgálatra kerül sor. Emellett az érdeklődők előadást hallgathatnak meg a kábitószerekről és a veszélyeztetett kiskorúakról, de további programokra várják a kismamákat, az időseknek pedig a nyugdíjas klubban rendeznek beszélgetést. Csütörtökön koleszterinszint mérést és nőgyógyászati vizsgálatot végeznek, az ifjúsági klub vöröskeresztes és szociális vásárán pedig olcsón, sőt ingyen is hozzájuthatnak a rászorulóknak ruhákhoz, s egyebekhez. Az általános iskolában „Ép testben, ép lélek” címmel egészségügyi vetélkedőt szerveznek gyerekeknek. Pénteken allergiát készítenek az érdeklődőknek, illetve előadásokat hallgathatnak meg a stresszről és a szenvedélybetegségekről.

Domaszéki Hírmondó

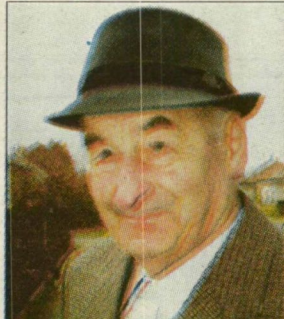
Munkatársunktól

Megjelent a Domaszéki Hírmondó legfrissebb száma. Ebben többek között arról olvashatunk, miért fontos számunkra 1956. október 23-a, illetve a halottak napjáról is sokat megtudhatunk a lapból. A rendőrség hírekéből kiderül, hogy az utóbbi két hónapban több kerékpárt és segédmotort is elloptak Domaszéken. A járgányok többségét kerítés nélküli házak udvaráról kötötték. Az utóbbi időben fokozottan ellenőrzik és szigorúbb büntetik az éjszaka ki-világítatlanul közlekedő kerékpárokat, lovasokcsikat és lassú járműveket. A lámpa nélküli járművek gazdái 500-tól 10 ezer forintig terjedő helyszíni bírsággal számolhatnak. A Hírmondó ezen kívül beszámol még a november 6-án, hétfőn kezdődő egészségügyi hétről, illetve az egy éves születésnapját ünneplő domaszéki ifjúsági önkormányzatról. A legutóbbi képviselő-testületi ülés fontosabb döntéseiről is tájékozódhatnak a lap olvasói. Beszámolót olvashatnak a helyi gazdaság-tervezetről, Domaszék erdélyi, illetve leendő német és angol testvértelepüléseiről, a növekvő iskolai létszámról és a helyi homokbánya további sorsáról.

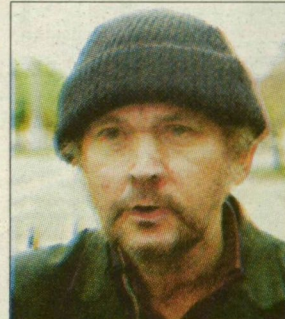
Jó földnek tartja a homokot?

Abrahám Antal mórakalmi gépkezelő: – Csatornát építeni könnyebb benne, csak a rézsút hagyjuk laposabbra, hogy be ne omoljon. A homok hátránya még a homokkő, amelyek szürke, a terméskő, amelyek vörös inkább, ezek a feketeföldeken, mint Tiszaszigeten, ahol most dolgozok, egyáltalán nincsenek. Gyerekkoromból emlékszem, hogy amelyik homokon a királydinnye megtermett, az már nagyon fölős, nagyon hitvány föld volt. Nem is volt olyan part, amelyiken ne lett volna...

Abrahám (Ködmen) Imre, zákányszéki nyugdíjas: – Nekem már nincs egy szem se. Odaadtam a gyerekeknek. Vagyis: van még egy kicsi megtartálékolva, az árát kifizettem, az még a nevémen van. Nem messzire innen, abban a parcellába, ahová majd mindnyájunkat letesznek. Nemsokára a nyolcvanadik évembe fordulok, járom az orvosokat, négy éve, amióta a feleségem itt hagyott, kétszer is kés alá feküdtem. Emlékszem, mikor gyerek voltam, a homok sokszor megsütötte a talpamat, mezítláb jártuk.

Szilágyi Vilmos, bordányi gazdálkodó: – Írhatják a nevem dével, Sziládinak, és gyével Szilágyinak is. Két hold földem van, itt, mindjárt a falu szélén. Az mind homok. Örökségből lett az enyém. Gabonát termeszték benne. Tavasszal, ha nagy a szél, hordja mindenfelé a port. Ez a föld is jól terem, de azért, annyit nem, mint a fekete. Voltam olyan vidéken, ahol mind feketeföld volt. Kukoricát törni vittek oda bennünket. Mégis azt mondom, hogy a földet szé- len azért szeretem, mert azon lakom.

Nagy István, üllési karbantartó: – Otthon, Csölyospálosban négy hold földünk volt. Mondhatom úgy, hogy aránylag, elég gyenge homok. Többre nem is nagyon emlékszem, mert nem maradtam otthon, kovácsinak tanultam. Üllésen fél hold föld lett a juss. Kötöttebb talaj, mint a csölyosi, de a víz és trágya megműtrágya nélkül nem igazán terem. A falunak vannak jobb földjei is, például a Halesz, vagy a Karahomok. Különben, ha jó a kedvem, a dal is eszembe jut: „Homok a szélben...”